

ΤΟ ΥΦΟΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣⁱ

Το ύφος είναι ο ίδιος ο άνθρωπος (Buffon).

Υφος είναι το ίδιο το κείμενο (Riffatere).

Το ύφος δεν είναι τίποτε άλλο παρά ο τρόπος της γλωσσικής χρήσης (Anderegg)ⁱⁱ.

Το ύφος προϋποθέτει την επιλογή και τον συνδυασμό από τον πομπό γλωσσικών στοιχείων.

ΕΙΔΗ ΥΦΟΥΣ

ΤΥΠΙΚΟ ΥΦΟΣ

Κυρίως στον γραπτό λόγο

↓

Κείμενα δημόσιας διοίκησης, επιστημονικά, νομικά, εκκλησιαστικά, δημοσιογραφικά

Στον προφορικό λόγο

↓

Διαλέξεις, πολιτικές ομιλίες, κηρύγματα

Περιέχει

- λεξιλόγιο και εκφράσεις λόγιας προέλευσης
- υποτακτική σύνταξη
- μεγάλες περιόδους
- κυριολεκτικό λόγο
- μορφολογικούς τύπους που βρίσκονται πιο κοντά στην Καθαρεύουσα

ΟΙΚΕΙΟ ΥΦΟΣ

Κυρίως στον προφορικό λόγο

↓

συνομιλίες, συζητήσεις μεταξύ προσώπων που έχουν οικειότητα

Στον γραπτό λόγο

↓

Κείμενα χιουμοριστικά, φιλικές επιστολές, ορισμένα λογοτεχνικά κείμενα

Περιέχει

- λεξιλόγιο και εκφράσεις λαϊκής προέλευσης
- παρατακτική σύνταξη
- μικρές περιόδους
- συχνά ελλειπτικό και μεταφορικό λόγο
- μορφολογικούς τύπους που βρίσκονται πιο κοντά στη δημοτική

ΟΥΔΕΤΕΡΟ ΥΦΟΣ

Κυρίως στον γραπτό λόγο

Κείμενα περιγραφικά, γραπτές ανακοινώσεις, ειδήσεις

Στον προφορικό λόγο

Αναγγελίες, προφορικές ανακοινώσεις

Περιέχει

- λεξιλόγιο και εκφράσεις που χρησιμοποιούνται συχνά στη νέα ελληνική,
- παρατακτική και υποτακτική σύνταξη
- κοινότερους μορφολογικούς τύπους

Παράγοντες που διαμορφώνουν το ύφος της νέας ελληνικής είναι:

- 1) η συνύπαρξη Καθαρεύουσας και Δημοτικής η οποία προσδίδει μορφολογική πολυτυπία και υφολογική διαφοροποίηση που σχετίζεται με την ιδεολογικοπολιτική τοποθέτηση του πομπού.
- 2) Η εκμετάλλευση λεξιλογίου που προέρχεται από τη λόγια αι από τη λαϊκή γλωσσική παράδοση που δημιουργεί λεπτές ή έντονες υφολογικές αποχρώσεις.
- 3) Τυπικές εκφράσεις του προφορικού λόγου με εθιμοτυπικό χαρακτήρα που επιβάλλονται από την κατάσταση επικοινωνίας.
- 4) Λέξεις ή φθόγγοι ή συνδυασμοί φθόγγων του προφορικού λόγου που δεν έχουν ιδιαίτερη σημασία και δείχνουν την έλλειψη ευφράδειας ή δισταγμό ή αναμονή απάντησης.
- 5) Ρητορικές ερωτήσεις.

- 6) Η χρήση του πολυτονικού συστήματος μετά την υιοθέτηση του μονοτονικού που πηγάζει από ιδεολογικές θέσεις.
 7) Τα σχήματα λόγου.

Σχετικά με τα σχήματα λόγου.

Πρόκειται για γλωσσικές ιδιορρυθμίες που προκύπτουν από τη χρήση συντακτικών ή σημασιολογικών σχημάτων διαφορετικών από τα συνηθισμένα. Τα σημαντικότερα σχήματα λόγου είναιⁱⁱⁱ:

- αναδίπλωση
- ειρωνεία
- έλλειψη
- λιτότητα
- μεταφορά
- μετωνυμία
- παρομοίωση
- πλεονασμός
- προσωποποίηση
- συνεκδοχή
- υπερβατό
- υπερβολή

ⁱ Χατζησαββίδης Σ., Χατζησαββίδου Α., Γραμματικής της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Α΄, Β΄, Γ΄, Γυμνασίου, ΙΤΥΕ «Διόφαντος», 2015.

ⁱⁱ ο.π. σελ.180

ⁱⁱⁱ ο.π.

Υφολογία

(αποσπάσματα από το σχολικό βιβλίο *Γραμματικής της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Α΄, Β΄, Γ΄, Γυμνασίου, ΙΤΥΕ «Διόφαντος», 2015, σελ 179.*)

Παρακάτω παρατίθενται δύο κείμενα, τα οποία αναφέρονται στο ίδιο φανταστικό γεγονός. Προέρχονται από το βιβλίο του Ρεϊμόν Κενό, *Ασκήσεις ύφους*, σε ελληνική απόδοση του Αχιλλέα Κυριακίδη. Διατηρείται εδώ η ορθογραφία του πρωτότυπου μεταφρασμένου κειμένου.

Ποια γλωσσικά μέσα επιλέγει το κάθε απόσπασμα για να περιγράψει το ίδιο συμβάν;

❖ ΑΦΗΓΗΣΗ

Μια μέρα γύρω στο μεσημέρι, στην περιοχή του πάρκου Μουσό, πάνω στην πλατφόρμα ενός σχεδόν πλήρους λεωφορείου της γραμμής S (σήμερα 84), πρόσεξα έναν άνθρωπο με πολύ μακρύ λαιμό, που φορούσε ένα μαλακό καπέλο, που είχε γύρω του ένα πλεχτό κορδόνι αντί για κορδέλα. Ο άνθρωπος αυτός τα 'βαλε ξαφνικά με τον διπλανό του, κατηγορώντας τον πως επίτηδες του πατούσε τα πόδια κάθε φορά που επιβάτες ανέβαιναν ή κατέβαιναν. Εγκατέλειψε πάντως νωρίς τη συζήτηση, για να ριχτεί σε μια θέση που άδειασε.

Δυο ώρες αργότερα, τον ξαναείδα μπροστά στο σταθμό Σεν Λαζάρ, να συζητάει μεγαλοφώνως μ' ένα φίλο του, που τον συμβούλευε να μικρύνει το άνοιγμα του πέτου του παλιού του, βάζοντας έναν έμπειρο ράφτη να του ράφει λίγο ψηλότερα το πάνω πάνω κουμπί.

❖ MODERN STYLE

Σ' ένα αστικό, μια μέρα γύρω στο μεσημέρι, υπήρξα μάρτυς της ακόλουθης μικρής κωμικοτραγωδίας. Ένας ιζιζιφιόγκος, που τον κατέτρυχε ένας μακρύς λαιμός και (άλλο πάλι τούτο) ένα μικρό σφίτι ολόγυρα από το καπέλο του (είναι πολύ της μόδας, αλλά εγώ δεν το πάω καθόλου) με την πρόφαση πως τάχα μου έπεφτε γερό σπρώξιμο, βγήκε του διπλανού μ' ένα τουπέ, που πρόδινε ένα χαρακτήρα αδύνατο, και τον κατηγορήσε πως του ποδοπατούσε συστηματικά τα λουστρίνια του κάθε φορά που ανέβαιναν ή κατέβαιναν κυρίες και κύριοι που κατευθύνονταν προς το Σαμπερέ. Ο τύπος δεν περίμενε ούτε στο ελάχιστο μίαν απόκριση που, το δίχως άλλο, θα τον έφερνε να γίνει χαλκομανία στο πάτωμα και σκαρφάλωσε με ζωηράδα στο υπερώο, όπου τον καρτερούσε ένα ελεύθερο κάθισμα, γιατί ένας απ' τους χρήστες του οχήματός μας μόλις είχε πατήσει το πόδι του στη λιωμένη άσφαλτο του πεζοδρομίου της πλατείας Περέρ.

Δύο ώρες αργότερα, καθώς τώρα βρισκόταν η αφεντιά μου στο υπερώο, είδα ξανά το παιδαρέλι, για το οποίο σας μίλησα πιο πάνω, που 'δειχνε ν' απολαβαίνει πλέρια τα λεγόμενα ενός νεαρού λιμοκοντόρου, που οπωσδήποτε το 'παιζε συμβουλάτοράς του για το πώς φοριέται ένα κουτομάνικο στο καθωσπρέπει.

2.3με.